

a XVIII. század második felében fogtak nagyobbarányú utépítésbe a nyugati államok. (Anglia és Franciaország.)

Hazánk úthálózata még 100 évvel ezelőtt is gyér volt. A megyék gondoskodtak az útakról = közmunkával. *Széchenyi* a nemzeti felemelkedés egyik eszközét látta bennük. Közlekedési programja az 1848-i országgyűlés előtt. Tervei nem valósulhattak meg. Csak a kiegyezés után indult meg.

Közútjaink. Létesítésüket az 1890. évi I. tc. rendeli el az állam, th.-ek és községek terhére. *Országutak* (az állam létesíti és gondozza), megyei utak (th. feladata), községi utak (vici-lis-utak) községek között, ahol nincs más út, közdülőutak (az egyes községek érdekeit szolgálják.)

A vasút. Története: A XIX. század elején kezdődik. 1825-ben Angliában az első (óránként 20 km.) Stephenson György lokomotívja: az első igazi gőzerejű vasút Liverpool és Manchester között 1830. Ma a Föld vasútvonalainak hossza 1 és negyed millió km.

Nálunk az első mozdony pest-váci vonalon jelent meg 1846-ban. A vasútépítés apostola: *Széchenyi*, aki 1832-ben angliai útjáról visszatérve a vasútépítést sürgeti. Mégis csak a negyvenes évek elején indul meg a mozgalom. *Széchenyi* közlekedési politikája: minden út Budapestre vezessen. (Idegen ajkú lakosság a hegyvidéken közelebb kerül.) Az állam építsen vasutat! A szabadságharc után, az abszolutizmus idejére esk. Legtöbb magánvállalkozás alapján épült. (Kamatbiztosítás mellett.) A nyolcvanas években megváltja az állam. A magyar vasútvonalak hossza 1914-ben 21.000 km. Maradt 8000 km! Mit kaptunk vissza?

Háztartási ismeretek.

VII. OSZTÁLY.

A tanítás anyaga: A takarékosság.

Nevelési cél: a háborúban is, de mindig takarékoskodnunk kell.

I. Előkészítés. a) *Számonkérés.* Az elmúlt órán tanult anyag felújítása és számonkérése.

b) *Áthajlás.* A mai életben, amikor körülöttünk háború dúl, nagy szükség van nemcsak a ruházati, hanem az élelmiszerekre is. Ez bizony megköveteli mindnyájunktól, hogy mindennel a lehető leggondosabban takarékoskodjunk. Sokan azt gondolják, hogy csak pénzzel takarékoskodhatunk. Pedig nem. Takarékoskodnunk kell a pénzzel is, ruházatunkkal is, az idővel is, mindennel lehet, csak akarnunk kell takarékoskodni.

c) *Célkitűzés.* Beszéljünk ma a takarékososságról.

II. Tárgyalás. a) A takarékososságról.

Még a leggondosabban vezetett számadás sem óv meg bennünket az anyagi zavaroktól, ha megfontolatlanul költekezünk, különösen háborús időkben. Háztartásunk vezetésében azért a lehető legnagyobb takarékoságra kell törekednünk. Takarékosággal tehetünk csak azért állandó anyagi jólétre, míg pazarlással a legnagyobb vagyon is megsemmisülhet. A tetszetősség kedvéért, vagy csak azért költekezni, hogy mások vagyonosabbnak higgyenek, mint valóban vagyunk, éppoly rút, mint esztelen eljárás; embertársaink tiszteletét nem ez szerzi meg nekünk, de vagyoni jólétünket megrongálja, tönkreteszi. A magyar asszonyoknak, magyar leányoknak nem csupán a maguk és családjuk érdekében, de hazánk fel-támadásának érdekében is legfontosabb kötelességük: a nemzeti vagyon gyarapítása, ezt pedig egyedül takarékosággal érhetjük el. Minél kevesebb költséggel, minél több jóban s szépben részesíteni családunkat: ez legyen — különösen ma — háztartásunk vezetésében egyik főelvünk. Ezt az igazi jólétet pedig csak tervszerű takarékoskodással érjük el. Takarékoskodnunk kell ugyanis nemcsak a pénzzel, hanem a háztartási javakkal (bútorzat, ruházat), az élelmiszerekkel, az idővel és az erővel is.

a) A pénzzel való takarékoság:

1. Óvakodnunk kell a káros fényűzéstől, vagyis a fölösleges, szükségtelen vagy nélkülözhető kiadásoktól s megállapított költségvetésünk átlépésétől. A télikabát pl. szükséges tárgy, de bársonyból készíttetni, vagy drága gyöngyökkel hímiztetni fényűzés; ha már van egy jó télikabátom, akkor fölösleges; tavasz vége felé megvenni szükségtelen; ha télikabátom kopott nágyon, de még kijavítható s így viselhető, akkor egy új télikabát nélkülözhető kiadást jelent.

Bevásárlásokat alkalmas időben kell tennünk, mikor t. i. a nagyobb kínálat miatt az árak alacsonyabbak.

Ha csak lehet, nagyobb mennyiségben vásároljunk, mert így az árúk kevesebbe kerülnek. Egy métermázsza hazai szén mázsánként véve sokkal többbe kerül, mintha nagyobb mennyiségben vásároljuk. E mellett a mérésnél is sokat veszítünk a külsőben való bevásárlásnál.

Bevásárlásunkat mindig készpénzzel fizessük, akkor a kereskedőtől bizonyos engedményekre is számíthatunk s az adósságbakeveredéstől megóvjuk magunkat.

b) A bútorzattal, ruházattal való takarékoság.

Bútorzattal, ruházattal részben úgy takarékoskodhatunk, hogy jóminőségű, tartós dolgot szerzünk be, részben pedig azáltal, hogy a beszeretteket az erőszakos rongálástól óvjuk, az elhasználódás következtében elromlott dolgokat kijavítjuk, tisztogatjuk, feltozgatjuk.

c) Az élelmiszerekkel való takarékoság.

Ez természetesen nem a mai időkre szól, amikor nem szerezhethünk be előre mindent, hanem a közellátás érdekében jegyre vásárolhatunk. Békében az élelmiszerekkel való takarékoság abban áll, hogy azokat kellő időben szerezzük be, s tegyük el, eltartásuknál takarékoskodunk. De ma is takarékoskodhatunk az élelmiszerekkel, ha semmit fölösleges mennyiségben elkallódní, elromlani, veszendőbe menni nem engedünk. Ha például egy kanál zsírral vagy cukorral többet tetünk az ételre, mint kellett volna, fölösleges pazarlással magunkat is károsítottuk, s talán az ételt is elrontottuk vele. Az élelmiszerekből a fölösleges mennyiség nem talál fogyasztóra s megromlik, kárbavesz, vagy egészségünk rovására falánkká, nagyevővé leszünk. Tapasztalás szerint, aki sokat s sokfélélt eszik, gyomorbetegségekre lesz hajlamos. Két-három tál jóízűen készített étel kellőképen kielégítheti étvágyunkat, a többi, még ha telik is rá, fölösleges pazarlás.

Nagyon fontos dolog végre, hogy a nő, a háztartás vezetője, idejével is takarékoskodni tudjon, azaz idejét jól ossza be s a háztartásban végzett hasznos foglalkozások mellett gyermekei nevelésére, szelleme művelésére s egészsége ápolására is kellő gondot fordítson. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha minden órának megvan a maga kiszabott munkája s minden házi foglalkozás a maga idejében lel befejezést. A háztartásban különös jelentősége van annak a közmondásnak: „Amit elvégezhetsz ma, ne halaszd holnapra.“ A sok bevégezetlen munka összetorlódik, kapkodásra, a munka felszínes, hibás végzésére vezet, s a helytelenül, rosszul végzett munka anyagi károkat okoz, míg az idő helyes kihasználása növeli a család anyagi jólétét. A korán kelő háziasszonynak mindig, mindenre van ideje, s a háztartási alkalmazott — ha ilyenre telik — fontos reggeli munkáját, faluhelyen az állatok etetését stb. módjában van ellenőrizni.

III. Összefoglalás. A takarékoságról, annak fajairól: a pénzzel, bútorzattal, ruházattal, élelmiszerekkel idővel való takarékoságról mondottak felújítása, összefoglaló begyakorlása.

Október 31 : takarékosági nap.

A takarékoság művészete.

A takarékoság azon a napon született, amikor Ádám és Éva mögött becsukódtak az Édenkert kapui s ők szembe találták magukat a Holnap gondjaival. Az elveszett Paradicsom óta ugyanis nemcsak a „má“-ról, de a „holnap“-ról is gondoskodnia kell az embernek. Aki csak a mai napnak él s nem néz előre: az sohasem fog boldogulni.